

Michał Gradowski

Centralna Kartoteka Złotnictwa w Ośrodku Dokumentacji Zabytków

Ochrona Zabytków 20/4 (79), 47-48

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CENTRALNA KARTOTEKA ZŁOTNICTWA W OŚRODKU DOKUMENTACJI ZABYTKÓW

Zarówno historycy sztuki jak i konserwatorzy zabytków robiąc jakiegokolwiek opracowania dotyczące złotnictwa polskiego napotykają na samym wstępie swych poczynañ zasadniczą trudność — brak literatury przedmiotu. Istnieje co prawda dość obszerne opracowanie A. Bochnaka i J. Pagaczewskiego¹, ale tyczy się ono wyłącznie złotnictwa średniowiecznego, drugie, L. Lepszego² mające stanowić słownik złotników polskich jest niekompletne i nie wolne od błędów co znacznie obniża jego przydatność w poszukiwaniach naukowych. Jeżeli dodać do tego garść wycinkowych artykułów oraz nieco wiadomości rozproszonych po różnych inwentarzach i katalogach to mamy już pełen zestaw bibliografii tej bogatej gałęzi sztuki.

Chcąc jakoś temu złu zaradzić Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie podjął inicjatywę stworzenia centralnej kartoteki złotnictwa, która już w czasie gromadzenia materiałów będzie mogła dostarczyć szeregu danych z zakresu złotnictwa polskiego, a w przyszłości stanie się podstawą do publikacji słownika złotników i katalogu cenniejszych obiektów z terenu Polski. Komórka ta znajduje się obecnie w stadium organizacji i obejmie zespół trzech kartotek³:

I. Kartoteka obiektów sztuki złotniczej I i II kategorii. Powstanie ona na bazie dotychczasowych kart inwentaryzacyjnych i będzie zawierała podobne dane, z tym że szczegółowo opracowane, oraz znacznie bogatszy i wartościowszy zespół fotografii. Karty zawierające wszystkie dane o poszczególnych obiektach będą gromadzone w układzie rzeczowym i chronologicznym.

II. Kartoteka złotników polskich i w Polsce działających obejmie takie dane jak: imię i nazwisko, znak (gmerk), daty i miejsca działania, zajmowane stanowiska, zleceniodawcy, znane prace i ich miejsce przechowywania, bibliografie i źródła. Układ alfabetyczny.

III. Kartoteka znaków złotniczych będzie zawierała wszelkie znaki w Polsce używane w bardzo dokładnym przeryszie lub fotografii. Dodatkowe materiały w tej kartotece będą informowały do kogo dany znak się odnosi, w jakim czasie i gdzie był stosowany, oraz podadzą źródło z którego jest on zaczerpnięty. Układ tej kartoteki będzie oparty na układzie skorowidza znaków złotniczych u Rosenberga⁴.

Odpowiedni system numeracji i odnośników będzie umożliwiał odszukanie kart łączących się ze sobą we wszystkich kartotekach. Taki zespół danych pozwoli na szybkie identyfikowanie przedmiotu według znaków w oparciu o kartotekę III,

¹ A. Bochnak i J. Pagaczewski. *Polskie rzemiosło artystyczne wieków średnich*. Kraków 1959.

² L. Lepszy. *Przemysł złotniczy w Polsce*. Kraków 1933.

³ Układ wg projektu autora.

⁴ M. Rosenberg. *Der Goldschmiede Markzeichen*. Frankfurt am Mein. 1922—28.

lub według cech stylowych — kartoteka I. Dostarcza też danych biograficznych c złotnikach i prezentuje pełną dokumentację obiektów wyższej i średniej klasy. Kartoteka będzie gromadziła materiały w pierwszym rzędzie zebrane z obiektów znajdujących się w terenie, które następnie będą uzupełnione danymi zebranymi w placówkach muzealnych.

Rozważany jest również projekt zgromadzenia w ODZ zespołu akt zawierających zbiór praw i przepisów dotyczących złotnictwa. Zawierałyby on zarządzenia o zasięgu ogólnopństwowym, regionalnym jak i wszelkie przepisy miejskie, cechowe itp. Wydaje się, że taki zespół akt w odpisach in extenso lub mikrofilmach będzie mógł znakomicie uzupełniać dane zawarte w kartotece.

Obecnie prowadzone są dopiero wstępne prace nad kartoteką i z pewnością pełne jej uruchomienie, a nade wszystko zgromadzenie materiału zabierze dużo czasu — można mieć jednak nadzieję, że z biegiem lat będzie ona odgrywała coraz poważniejszą rolę w studiach nad złotnictwem polskim, a w ostatecznej konsekwencji stanie się podstawą fundamentalnych publikacji o charakterze słownikowym.

Michał Gradowski

PRACE KONSERWATORSKIE — WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE (1958—1966)*

D. kościół p. w. św. Trójcy¹; gotycka budowla dwukondygnacyjowa z kryptą. Wewnątrz nawy sklepienia pośrodku wsparte słupem. Dolna kondygnacja, z prezbiterium zwieńczonym blankami, pochodzi z XIV w. Kondygnacja górna wzniesiona na przełomie XIV i XV w. Wnętrze ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym, wspartym w dwunawowym korpusie na jednym filarze, z polichromią bizantyjsko-ruską. W l. 1958—65 kontynuowano prace rozpoczęte w 1954 r. Zakończono regotycyzację elewacji przez wymianę i uzupełnienie zniszczonego wątku ceglanego oraz rekonstrukcję dwóch kamiennych gzymsów kordonowych. Szczyt frontowy „typu lubelskiego” z 1 poł. XVII w. oraz belkowanie pod nim pozostawiono otynkowane. W przyziemiu elewacji frontowej odsłonięto fragmenty kamiennych prostokątnych obramień okiennych, które uzupełniono tym samym materiałem. W ostrołukowych oknach prezbiterium odmurowano glify przywracając im pierwotne wymiary. Ubytki w kamiennych ościeżach tych otworów uzupełniono zaprawą. W otworach okiennych zamocowano ramy metalowe. Wewnątrz w przyziemiu wykonano konserwację murów i ułożono posadzkę z piaskowca kłodzkiego (Szczytna). W związku z odkryciem w 1960 r. w górnym kościele płytek posadzkowych, kwadratowych o boku ok. 18 cm., datowanych na przełom XIV i XV w., w kolorach brunatnym i szmaragdowym, zaniechano położenia projektowanej posadzki marmurowej. W miejsce istniejącej dotychczas ceglanej posadzki dano ceramiczną z płytek 20 × 20 cm w brązowej i ciemno-zielonej gamie kolorystycznej. Wykonano instalacje elektryczne dla oświetlenia i ogrzewania kościoła. Do wnętrza nawy i prezbiterium kościoła górnego ze względu na ściany z polichromią, energia doprowadzana jest kablem ruchomym z gniazd w zakrystii. Po zakończeniu konserwacji polichromii i po wykonaniu zasadniczych robót budowlano-rekonstrukcyjnych okazało się, że w malowidłach zachodzą niekorzystne zmiany (naloty pleśni, zmiany koloru punktowań, wykwyty krystaliczne). Ich przyczynę upatruje się przede wszystkim w zawilgoceniu obiektu. W związku z tym podjęto szereg badań. Na obecnej sytuacji zaciążył fakt, że zagadnienia konserwacji malarstwa i architektury ujmowane były w odosobnieniu. Badania i prace prowadzone od 1965 r. podejmują problematykę kościoła kompleksowo, przy czym zagadnienia architektoniczne pod-

Zespoły urbanistyczne

Lublin — zamek

* Por. „Ochrona Zabytków” V, 1952, nr 4, s. 271—277; VII, 1954, nr 3, s. 212—220; XI, 1958, nr 1—2, s. 119—129.

¹ W. Podlewski, *Prace architektoniczno-konserwatorskie przy kaplicy św. Trójcy w Lublinie*, „Ochrona Zabytków”, X, 1957, nr 4, s. 228—235.